

עלון דברי חיים על פורים

וְהָיָה שֶׁקוֹתֵב כְּלִיזָה בּוֹכְלִימָּ כְּלָיִם שׁוֹנִים וַיִּינַם לְכוֹתֵר בְּכִיָּה מִלֶּךְ " [א', ז']
הנה גבי בלשאצר שהשתמש בכלים של בית המקדש, נענש על זה שנהרג כמו שכתוב שבא פס יד וכתב על הכותל שיהרג באותו לילה וכן היה, וא"כ למה אחשורוש לא נענש על מה שהשתמש בכלי בית המקדש?

ו"ל שבאמת גם אחשורוש נענש כי ע"י הכלים האלה גופא השתכר, ועי"ז נהרגה ושתי, וכשתהפקח מיינו נהיה לו צער גדול על שהרג את ושתי, וזה היה העונש על שהשתמש בכלי בית המקדש.
וזוהו רמז בפס' שלפנינו 'אִכְלִימָּ כְּלָיִם שׁוֹנִים' דהיינו מדוע נשתנו הכלים של ביהמ"ק שאחשורוש השתמש בהם ולא נענש עליהם מהכלים שבלשאצר השתמש בהם ונענש עליהם? " וַיִּינַם לְכוֹתֵר בְּ" שהעונש של אחשורוש נגרם ע"י היין ששתה ומחמת זה השתכר והרג את ושתי וכשתהפקח מיינו נהיה לו צער גדול מזה, וזה העונש היה " כְּיָזָה מִלֶּךְ" כמו היד שכתבה על הכותל אצל בלשאצר.

כ"ק מהרי"ד מבעלזא זיע"א

"וַיִּינַם דְּבַלְמֵ רֵדְכִי וַיִּגְלָא סִתְּ הַמִּלְכוּתִּים אִמְּ אֶסְתֵּר לְמִן לְרַב־שֵׁ הַרְדֵּי" [ב', כ"ב]
דורשת הגמ' במגילה כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם שנאמר "ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי", וקשה דמהיכי תייתי שזו היתה הסיבה לגאולה, אולי היו לה עוד זכויות?

הקב"ה מביא ישועה לישראל על מנת שע"ז יתגדל ויתקדש שמו בעולם, ואם הקב"ה מביא את ישועתו ע"י אדם שאח"כ יאמר לישראל שהוא זה שהביא הישועה, ולא יאמר להם שהוא היה רק שליח של הקב"ה, לא הועיל כלום.
אך אדם המקפיד לומר כל דבר בשם אומרו ואינו מתגדר בעטרה שאינה שלו מוכיח ומראה שהוא האדם שעל ידו ראוי להביא הגאולה כי הוא ירבה כבוד שמים ויאמר לעולם שהשי"ת הוא זה שהביא את הישועה,

דרך החיים [עמ' ש"ב]

"כִּי אֵת הַרְשָׁתְךָ רִישֵׁי יַבְעֵתָה זֶאת הַחוּחַ צְלַה יַעֲמֹד לְיְהוּדֵי יִמָּ מִקּוֹס אַחַר רֹאֵת, וְכִי יִתְאַבֵּיךָ תֵּי אֲבִי דְּוֹמֵי יִיּוֹד עֵ אֵם
לְעֵת כֹּז אֵת גַּעַתְלֵמִ לְכוֹתֵר" [ד', י"ד]

אסתר המלכה היתה צריכה לתקן את שאול המלך [שכן היא ומרדכי היו מצאצאי שאול] שלא הרג את העמלקים, ואם לא יעשו את התיקון הזה זה יהיה האבדון להם, ו' הַחוּחַ צְלַה יַעֲמֹד לְיְהוּדֵי יִמָּ מִקּוֹס אַחַר רֹאֵת, וְכִי יִתְאַבֵּיךָ תֵּי אֲבִי דְּוִי, היינו שתבוא הישועה ממלכות בית דוד, ובית שאול יהרג.

ולפ"ז אפשר לפרש מה שדלג הפייטן בקרובץ של פורים על ברכת "את צמח דוד" שאין בה פיוט, דכיון שמלכות בית דוד צמח רק מכח מה ששאול חטא ועי"ז איבד את המלוכה שעברה לבית דוד, ובפורים הרי כל הגזירה והישועה באה ע"י צאצאי שאול המלך והיה בזה תיקון לחטאו, לכן חס מלהזכיר בפורים מלכות בית דוד.

הגרא"ז גורביץ צ"ל

"אמר הקב"ה כיון שמת משה במדבר לפיכך יתלו את המן על העץ" [מדרש פליאה]
איתא בספר מגלה עמוקות [פר' ואתחנן אופן ז'] שהגזירה שנגזר על משה רבינו שלא להיכנס לארץ היה בזה טובה לעם ישראל משום דאם היה משה נכנס היה בונה בעצמו את ביהמ"ק ולא היה נחרב כי לא היו שולטים בו ידי זרים אך היה בזה חסרון כיון שאם הקב"ה יכעס על ישראל לא יוכל ללכות את חמתו על העצים והאבנים של הבית המרקדש כיון שנבנה ע"י משה, אלא יכלה חמתו על ישראל. לכן בזה שמשה לא נכנס לארץ ולא בנה את ביהמ"ק היה בזה טובה לישראל, שאם הקב"ה יכעס עליהם יחריב את ביהמ"ק וישראל ישארו קיימים לעד.

בפרקי דר"א איתא שהעץ שלקח המן לתלות את מרדכי עליו היה מבית קדשי הקדשים, ורד"ל שם ביאר [אות כ"ז] שמוכח מזה שהמן היה ממחריבי בית המקדש והיה בחילו של נבוכדנצר, והוא בעצמו עקר את העץ מבית המקדש וזהו מה שאמר חרבונה למלך אחשורוש "גם הנה העץ אשר עשה המלך למרדכי...עומד בבית המן" שעקרו מבית המקדש וראוי המן להיענש על זה [שם ואת קל"ג].

והנה המן לא ידע סוד זה שאי אפשר להחריב את ב' הדברים יחד להחריב את ישראל וגם את בית המקדש, כי הא גופא מה שנחרב בית המקדש מנע בזה כליון עם ישראל.

וזוהו מה שאומר המדרש "אמר הקב"ה כיון שמת משה במדבר" ולא נכנס לארץ, הרי היתה בזה כוונה טובה כדי שה' לא יכלה חמתו על ישראל אלא על העצים והאבנים, "לפיכך יתלו את המן על העץ" והיינו אותו העץ שנחרב בעבור שימנע כליה מישראל בעת החורבן, עליו מוטל החובה גם עתה למנוע כליה מבני הישראל, ע"י שיתלו את המן עליו. ספרים

כִּמְרֵי דְדָכִיּוּת יְהוּדִים שֶׁנִּלְמַחְתָּ שֶׁיְרוּשָׁה וְגְדוּלַת יְהוּדִים וְרִצּוֹן צוֹלָל בְּרֵאשִׁית יוֹדֵר שֶׁטּוֹב לַעֲמוּד בְּרֵשׁ לּוֹסֵל כְּלָזֶר עוֹ"י,
[ג']

כל זמן שלא היה למרדכי אחריות ההנהגה היה נחשב אצל כולם לצדיק הדור ודמות עילאית, אולם כשאדם מקבל על עצמו אחריות שרביט ההנהגה, מאז מוטל עליו להכריע את הישר לפי הכרעתו ואין בידוע להשביע רצון כל צד, ולכן מעת שנעשה מנהיג, נשאר רצון רק לרוב אחיו ולא לאותן שהוכרח להכריע נגדם.

והוסיף האדמו"ר מפשעוורסק הגה"צ ר' לייביש שליט"א שרק הקב"ה בידיו להשביע כל אחד, כמ"ש "פותח את ידיך ומשביע לכל חי רצון".

א.ה.: ובדרך צחות יישב השר שלום מבעלז שהיה מרדכי "דורש טוב לעמו" ולכן תיקו שיהיה נותנים בפורים מתנות לאביונים, ולכן היה "רצוני לרב אחיו", ולא "לכל אחיו" כי הגבירים לא היו שמחים...

הרב יצחק זעקל פאללאק שליט"א

פִּתְּ שֶׁגָּהַ כֵּת בְּלֵה נִתְּ וְדַת בְּכַלְמֵי דִּינְהוּמֵי דִּינְהָ גְלוֹי לְכַלְמֵי עַמֵּי וְלֵה יוֹתֵה יְהוּדֵי יַמְעַת יְדִים לְיוֹם הַזְּהֵלָה נִקְּמֵי מִי אֲבֵיֵהֶם" [ח', י"ג]

רש"י פירש "פתשגן – איגרת מפורש". והנה בפרק ג' פס' י"ד כתוב **לִּפְתֵּי שֶׁגָּהַ כֵּת בְּלֵה נִתְּ וְדַת בְּכַלְמֵי דִּינְהוּמֵי דִּינְהָ גְלוֹי לְכַלְמֵי עַמֵּי וְלֵה יוֹתֵה יְהוּדֵי יַמְעַת יְדִים לְיוֹם הַזְּהֵלָה נִקְּמֵי מִי אֲבֵיֵהֶם** מפורש? מפורש?

איתא באסתר רבה [ז'] א"ר לוי אומות העולם נבואתן סתומה ואין יודעין אם ליהרג ואם להרוג משל לאדם שהיה מהלך בדרך, מן דוחקא דאורחא אסתבע קרסוליה [מדוחק הדרך התקלקלו קרסולי רגליו] אמר הלואי הוה לי חד חמר [הלואי והיה לי חומר], עבר עלוי חד רומי דילדית חמרתיה חד עולאי [עבר לידו אדם רומאי זה עתה ילדה לו אתונו עייר א'] אל סב ארכב הדין עולאי [אל' קח והרכב עליך עייר זה], אמר הא צלותי אישטמע ברם אנא לא שאלית כהוגן אם למרכב אם למרכיבה [אמר אותו אדם הרי נשמעה תפילתי אבל לא שאלתי כהוגן כי לא פירשתי האם כוונתי שארכב אני על החמור או ארכיב אני אותה על כתפיי]. כך נבואתן של או"ה "להיות עתידים ליום הזה" ואין יודעים אם להרוג אם ליהרג, אבל ישראל נבואתן מפורשת להיות היהודים עתידים ליום הזה להנקם מאויביהם.

והנה הקשו המפרשים שהרי אחשוורוש אמר **"כִּכְתֵּי מַגֵּשׁ תִּכְתֵּי בְּשֵׁם מֶלֶךְ וְנִחַן תּוֹפֵט בְּעַתְּ מֶלֶךְ אֱלֹהֵי יִבְ",** וא"כ איך אחשוורוש חזר ממה שחתם להרוג את כל היהודים?

ונראה שזה מה שהיה קשה לרש"י, לכן פירש רש"י שהאגרות לא היו מפורשות דיין, ולא היה כתוב בהן אם עתידין הגויים להרוג או ליהרג, ועל כן פירש רש"י שזה היה רק סיפור הכתב.

לעומת זאת האגרות השניות לא באו לסתור את הראשונות אלא רק לפרש אותן שהעמים צריכים להיות עתידים ליום הזה להיהרג ולא להרוג, ולכן פירש רש"י "איגרת מפורש".

רבי רפאל קנצלנבוגן זצ"ל בביאור ראשי פרקים לדרשה שכתב המהרי"ל דיסקין

וְאִתְּ אִמְרֵי לּוֹזְרֵי שֶׁשֶׁ תּוֹכְלֵהָ בְּיַעֲשׂוּ עֲגָבֵי תַּחַם שֶׁיִּסְאֲמֵי הַבְּקֵרָא מִלֵּמַלְכָּי וְיִתְּ לּוֹא תֵּי רֵדְכֵי עַלְיוֹ וְבֵי אַעֲמֵי הַמֶּלֶךְ אֱלֹהֵי שֶׁשֶׁ תִּשְׁמַח וְיִיטֵב דְּבַלְפִּינֵהּ מִן יַעֲשֶׂה עֵץ" [ה', י"ד]

בכמה ספרים הובא מדרש שבו נאמר "אלמלי היה שומע המן לעצת אשתו לא היה מפסיד". מה פשר מדרש זה?

יש לתמוה על הפס' שלפנינו שמדוע נקטו חכמינו זרש אשתו בלשון "יעשו עץ" ששממנו נשמע שכוונתם שיעשה ע"י שליח, ולא אמרו לו בפשטות "עשה עץ"? עוד קשה מדוע הקפידו דווקא על גובה 50 אמות, וכי לא יספיק גובה של פחות מזה להמית את מרדכי?

אלא דבר חכמה היה טמון בעצתם שידוע שזה לעומת זה עשה אלוקים וכמו שיש נ' שערי קדושה כן יש נ' שערי טומאה, ואמרו חז"ל שמצרים היו שקועים בנ' שערי טומאה, וישראל היו משוקעים במ"ט שערי טומאה, ואילו היו נשארים שם עוד רגע א' היו שוקעים חלילה בשער הנ', ומשום כך הלך הקב"ה בכבודו ובעצמו להכות כל בכור ולא שלח מלאך כמו שהיה אצל סנחריב כי גם מלאך עלול היה לשקוע בטומאה אם היה נכנס לשם כפי שנאמר במדרש.

והנה בב"מ דף פ"ו איתא שכל מה שעשה אברהם למלאכי השרת בעצמו, עשה הקב"ה לבניו בעצמו, וכל מה שעשה אברהם ע"י שליח עשה הקב"ה לבניו ע"י שליח, הרי שדרכו של הקב"ה לפרוע בדרך מדה כנגד מדה.

וזה מה שאמרו חכמינו להמן **"יעשו עץ"** ע"י שליח, וגם שיהיה העת גבוה 50 אמות כנגד 50 שערי טומאה, ועי"ז שום רעה לא תבא להם, כי מכיון שעשית ע"י שליח יהיה הקב"ה מוכרח לפרוע ע"י שליח, אמנם לא יוכל לשלוח שליח, פן תדבק הטומאה בשליח...

וזהו שאמר המדרש שאילו שמע המן לעצת אשתו לעשות את העץ ע"י שליח לא היה מפסיד, אך שנאתו גרמה לו לעשות את העץ בעצמו, והסוף ידוע...

רבי נפתלי כץ זצ"ל

ואח"כ תקרא אחד מן השרים. אבל כשקראה להמן גם בפעם השנייה אז קנאתו במלך קנאתו בשרים.

שערי אורה

לך קנוס אלת כל היהודים הנמצאים בשושן וצומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו שלש ימים לילה ויום גם אני ונעתי אצום כן ובכן אבוא אל המלך אשר לא כדת וכאשר אבדת י אבדת יי [ה'ט"ו]
אסתר אמרה מזמור "אלי אלי למה עזבתני רחוק מישועתי דברי שאגתי" כשבאה לפני אחשוורוש. ונראה לפרש מדוע בחרה במזמור זה.

אמרו בבבא קמא המתפלל בעד חבריו והוא צריך לאותו דבר, הוא נענה תחילה. וההסבר הוא כי נצטוונו בתורה "ואהבת לרעך כמוך" שישמח בשמחת חבריו כאילו היתה זאת שמחתו, וכן להיפך, יצטער בצרת חבריו כאילו היתה זאת צרתו, ויבקש עליו רחמים שה' יעזור לו ויחלצהו מהמיצר.

והנה מי שאינו נתון באותה צרה, והוא עצמו אינו צריך לרחמים, אין כל חידוש אם הוא מבקש בעד חבריו, שהרי אינו צריך לזה. אבל מי שבעצמו נתון לאותה צרה, ובכל זאת אינו שוכח לבקש רחמים על חבריו, אף שהוא ג"כ צריך לאותו דבר, סימן שהוא מרגיש ומשתתף בצערו של חבריו, ובזכות זה הוא נענה תחילה.

והנה מדה זו של השתתפות בצער אחרים, נוכל ללמדה ממרדכי ואסתר, שאסתר היתה יכולה להציל עצמה מגזירת המן, ובכל זאת סיכנה את עצמה לעמוד לפני המלך, כי הרגישה עצמה כאילו גם היא נתונה באותה צרה, והשתתפה בצערן של ישראל. וגם מרדכי היה יכול להציל עצמו ע"י שיספר שהוא דוד אסתר, ושהציל את המלך, אבל לא התנהג כך אלא לבש שק ואפר וצם ג' ימים, והצטער בצרת הציבור, וכל התעניות וסיגופים שקיבל על עצמו, היה כדי להציל אחרים.

ולכן בחרה אסתר במזמור זה ואמרה "אלי אלי למה עזבתני", למה תעזוב אותי ולא תשמע תפילתי, והלא "רחוק מישועתי דברי שאגתי", הלא שאגתי ובקשתי אינה לצורך ישועתי, אלא לצורך אחרים, ומכיון שכן, מהראוי שתשמעני.

כתב סופר

פינת ההלכה – האם בעיני דין שליחות במשלוח מנות?

ר' עקיבא איגר הסתפק האם מכיון שמצות משלוח מנות נאמרה בלשון "משלוח מנות" הרי שצריך דין שליחות ואינו יוצא אם שלח ע"י נכרי שהרי נכרי אינו בר שליחות. והחתם סופר השיבו שאדרבה אילו היתה המצוה להוביל בעצמו את המנות לחבריו וא' היה מבקש לצאת ע"י שליח מדין שלוחו של אדם כמותו, היה שייך דין שליחות, אבל מאחר שהמצוה מעיקרא היתה דווקא ע"י "משלוח" יוצא גם כאשר שלח ע"י נכרי.

ובשו"ת חלקת השדה [ח"ד, סימן ב'] שלכאורה יש להקשות על תחילת התקנה של משלוח מנות, שהרי קיימא לן מצוה בו יותר מבשלוחו, וא"כ מדוע תיקנו שיתן ע"י שליח? ואם בא להשמיענו שיכול לעושת שליח, זה גם פשוט דקיימא לן שלוחו של אדם כמותו? אלא ודאי שהטעם שצריך לשלוח שליח משום שאמרו בירושלמי דערלה [פ"א, ה"ג] שהאוכל משל חבריו מתבייש להסתכל בחבירו, ולכן אם יתן את המשלוח מנות בעצמו לא יהיה בזה קירוב לבבות כי השני יתבייש ממנו, לכן היתה התקנה שלכתחילה עדיך להביא ע"י שליח ולפ"ז אין צורך כלל שהשליח יהיה בתורת שליחות כי במשלוח מנות אין אנו נזקקים לדין "שלוחו של אדם כמותו", ואין השליח במקום המשלח אלא אדרבה כך היתה התקנה שלא יתן הוא עצמו, וא"כ בכל אופן שמשגר ע"י אחר יצא ידי חובה, ואין זה קשור לדין שליחות שבכל מקום.

כמוצא שלל רב

מילי דבדיחותא על פורים

כתוב במגילה שאסתר אמרה למרדכי "לך קנוס [קנוס] את כל היהודים", שואל ר' יונתן אייבשיץ מדוע היו צריכים לקנוס את כל היהודים? והתשובה היא משום ששיטת רבי מאיר בכתובות דף כ"א שכל מקום שיש קנוס אין מנח, ואחשוורוש הלא מנח את היהודים להמן, על כן אמרה אסתר למרדכי לך לקנוס את כל היהודים כדי לבטל את המנח... ומדוע פסקה אסתר כר"מ שהיא נגד דעת החולקים עליו? התירוץ הוא שעיקר השאלה למה צריך לקנוס את כל היהודים, היא רק אליבא דר"מ הסובר במס' מגילה דף י"ח שר"מ קרא את כל המגילה בעל פה, ורק בקריאה בעל פה אין הבדל בין "כנוס" ל"קנוס"...

וממשיך ר' יונתן שכיון דאתינן לדרוש מגילת אסתר ע"פ שיטת ר"מ, יש ליתן טעם הגון למה שסיפרו חז"ל במס' מגילה דף ט"ז שבתו של המן השליכה כלי חרס על ראשו, ועל כן היה חפוי ראש, שהרי חז"ל אמרו בחולין דף קל"ט שהמן מן התורה מנין? שנאמר "המן העץ". והנה לדעת ר"מ עץ שאכל אדם הראשון חטה היה, ומעשה של המן הלא היה בפסח, והלכה פסוקה היא שהמוצא חמץ בפסח כופה עליו את הכלי...

שאלו את ר' אשר אנשיל וייס זצ"ל אם יודע הוא מדוע אין מבדילין בפורים? והוא ענה [בהיותו בן 5] דהנה כתוב בפ' ויקרא "ומלק את ראשו ולא יבדיל" כשמולקים את ראשו של עמלק אין הבדלה!

בהיות הרב העשיל מקראקא בעל "חנוכת התורה" בן 6, שאלו אביו מה ראה מרדכי למסור למלך את אשר שמע מבגתן ותרש שהיו רוצים להרוג את המלך, הרי שגוי א' ימות וזהו! והשיב ר' העשיל שאם היה אחשוורוש נהרג ע"י בגתן ותרש היה העולם חסר גוי אחד... אבל ע"י גילוי הסוד נהרגו בגתן ותרש וחסר העולם ב' גוים...

במגילה כתוב "ונהפוך הוא ורבים מעמי הארץ מתיהרים" ואמר רבי שמחה בונים מפשיסחא שיום כיפורים כפורים, אלא שביום פורים היהודי מתחפש לגוי, ואילו ביום כיפורים מתחפש הגוי ליהודי, וכל בעל עבירה מתעטף בטלית של ירא חטא ובא לבית הכנסת...

פורים שמח!